

Література:

1. Аванесов В. С. Композиция тестовых заданий: Учебная книга. – 3 изд. доп. – М. : Центр тестирования, 2002. – 240 с.
2. Берещук М., Дмитрієв І., Стадник Г. Тестовий контроль рівня знань, умінь, навичок студентів технічного ВНЗ // Новий колегіум. – 2001. – № 1–2. – С. 45–47.
3. Історія походження тестового контролю. – Режим доступу : http://fantom2.org.ua/publ/istorija/istorija_pokhodzhennja_testovogo_kontrolju/8-1-0-321
4. Коваленко О. Е. Тестові завдання як засіб діагностування студентів / О. Е. Коваленко, Є. В. Шматков, Н. А. Шищенко // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – 2001. – Вип. 26. – С. 33–40.
5. Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти. Галузеві стандарти вищої освіти / Уклад. Петренко В. Л. // Інформаційний вісник. – 2003. – № 10. – 82 с.
6. Кухар Л. О., Сергієнко В. П. Конструювання тестів. Курс лекцій : навч. посіб. – Луцьк, 2010. – 182 с.
7. Методичні вказівки до складання тестових завдань з контролю знань та атестації вступників, слухачів і студентів / Укладачі: В. М. Борнос, П. М. Рубанов, С. В. Похилько. – Суми: Вид-во СумДУ, 2009. – 53 с.
8. Наказ МОН України від 30.12.05р. № 774 «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу». – Режим доступу : http://pidruchniki.com/pravo/pro_vprovadzhennya_kreditno-modulnoyi_sistemi_organizatsiyi_navchalnogo_protsesu_nakaz_mon_ukrayini_vid_10
9. Одицова В. М. Роль і місце тестового контролю як засобу оптимізації навчального процесу при вивченні фармакогнозії. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/rol-i-mistse-testovogo-kontrolyu-yak-zasobu-ptimizatsiyi-navchalnogo-protsesu-pri-vivchenni-farmakognoziyi>
10. Чельшкова М. Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов. – М.: Логос, 2002. – 432 с.

Янкович О. І., Янкович І. І.*

**МЕТОД ВЗАЄМОДІЇ «ВІД СЕРЦЯ ДО СЕРЦЯ»
В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЦІ**

У статті обґрунтовано метод взаємодії «від серця до серця» як один зі шляхів профілактики й подолання жорстокості, агресії й насилля в міжособистісному спілкуванні. Виявлено особливості генезису зазначеного методу в українській та польській історико-педагогічній науці. З'ясовано його сфери застосування та перспективи реалізації у виховній роботі закладів освіти.

Прискорений генезис інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) зумовив виникнення привабливих перспектив у галузі освіти. Завдяки мережі Інтернет учні отримали широкі можливості для пошуку й використання інформації і, відповідно,

* © Янкович О. І., Янкович І. І.

для самостійного формування знань. Причому школярі здатні споглядати процеси, які в природних умовах без спеціальних пристроїв побачити неможливо, а саме: поділ клітини, фотосинтез тощо.

Водночас ІКТ є джерелом багатьох загроз як для фізичного, так і психічного розвитку дитини, адже некритичне сприймання інформації, нерозбірливий перегляд продукції зі сценами жорстокості, злочинів сприяють росту агресії, насилля та інших шкідливих явищ. За таких умов актуалізується проблема гуманістичного виховання дітей. Учителі загальноосвітніх шкіл зазначають, що серед учнівської молоді прогресують небезпечні прояви жорстокого ставлення як до ровесників, так і до людей похилого віку, батьків.

Одним зі шляхів профілактики й подолання цих небезпечних тенденцій є реалізація методу взаємодії «від серця до серця». Такий спосіб спілкування трактується в польській педагогіці саме як метод. Зокрема, А. Крата, визначаючи шляхи профілактики небезпечних соціальних явищ серед учнівської молоді, зазначає, що порозуміння без насилля, яке ще називають «мовою серця», «мовою співчуття», є методом мирного спілкування між людьми, який успішно можна використати на всіх рівнях комунікації в різних ситуаціях приватного, професійного й політичного життя. Цей метод може бути з успіхом реалізований під час міжособистісного спілкування в родині, школах, організаціях, політиці, релігійних спільнотах, під час переговорів між дипломатами чи зацікавленими особами, а також під час терапевтичних процедур у психолого-педагогічних службах [5, с. 73].

Історичні корені методу «від серця до серця» знаходяться в педагогіці епохи Відродження. Зокрема, український мандрівний учитель Г. Сковорода висловив переконання, що суттю людини є не її зовнішня плоть, а серце: «Серце єсть корінь і сутність людини. Від нього залежать її дії й слова. Не можуть не блудити її ноги й язик, коли блудить її серце. Воно – як зерно в горісі. Без зерна горіх нічого не вартує, а без серця – людина...» [2, с. 20, 26]. Отже, «кожен є тим, чие серце в ньому» [2, с. 26].

Ідеї гуманістичного виховання яскраво виражені у творчості польського лікаря, педагога, письменника Я. Корчака, який, на думку українського класика педагогіки В. Сухомлинського, «віддав своє серце дітям», щоб полегшити страждання вихованців «Дому сиріт» 1942 року в таборі смерті Треблінка поблизу Варшави. Він не міг залишити тих, для кого жив, у найтяжчі миті їх життя.

На глибоке переконання Я. Корчака, батьки й вихователі мають вивчати дітей, знаходити спонукальні мотиви їх поведінки. Польський діяч застерігав педагогів від застосування

авторитарного стилю керівництва вихованцями, адже «все досягнуте муштрою, насильством, заборонами – нетривке й ненадійне» [3, с. 11]. Я. Корчак з'ясував причини виникнення труднощів у спілкуванні з дітьми, а також причини розвитку дитячої агресії: «Було б помилкою вважати, що розуміти – це означає уникнути труднощів... Слід пам'ятати, що дитина недисциплінована і злослива... тому що страждає...» [3, с. 85].

Подвиг Я. Корчака спонукав українського педагога В. Сухомлинського написати книгу «Серце відаю дітям». У ній розвинуто ідеї гуманістичного виховання й обґрунтовано необхідність виховання серця в молодшому шкільному віці: «Чутливість до радощів і горя виховується тільки в дитинстві. В цьому віці серце особливо чутливе до людських страждань, горя, туги, самотності. Дитина немовби перевтілюється, уявляючи себе на місці іншої людини» [4, с. 89]. Проте мало відчувати страждання іншої людини. В. Сухомлинський навчає діяльній любові: «Добре почуття утверджується в серці тоді, коли дитина щось робить, щоб полегшити горе товариша» [4, с. 91].

Український класик педагогіки застерігав батьків від застосування насилля до дітей, оскільки насилля породжує насилля: «Особливою моєю турботою було те, щоб серце дитяче не огрублялось, не озлоблялось, не робилося холодним, байдужим і жорстоким внаслідок фізичних засобів «виховання» – ремінем, потиличником, штурханом. Я завжди переконував батьків, що фізичні покарання – показник не тільки слабості, розгубленості, безсилля батьків, а й крайнього педагогічного безкультур'я. Ремінець і штурхан – вбивають у дитячому серці тонкість і чутливість, утверджують примітивні інстинкти, розвивають згубні нахили...» [4, с. 295].

Ідеї В. Сухомлинського про необхідність виховання через серце розвинув грузинський педагог Ш. Амонашвілі, який, зокрема, писав: «У наш освітній вік, – принизити Серце тільки до фізіологічного органу неприпустимо. ... Йдеться не про спростування тривимірності Серця, тобто про усвідомлення його матеріальної структури. Йдеться про розширення поняття Серця четвертою вимірністю, яка дає нам можливість, хоча б частково, осмислити вище – планетарне і всесвітнє призначення Серця, зрозуміти його божественну суть, прийняти ідею про те, що виховання, як і все життя, повинно відбуватися через Серце» [1, с. 11–12].

Ш. Амонашвілі стверджував, що завдяки такому вихованню ми отримуємо імпульс до відродження і навіть до еволюції.

Отже, визнаючи актуальність формування чуйного ставлення до людини, ураховуючи ідеї класиків педагогіки про виховання серця і виховання через серце, доцільно узагальнити підходи до трактування поняття «виховання від серця до серця».

«Виховання від серця до серця» – це метод суб'єкт-суб'єктної взаємодії, побудованої на гуманістичних засадах, що передбачає проникнення в сутність людини, і на цій основі визначення впливів, які б забезпечували розвиток співрозмовника, утвердження у взаємостосунках мудрості й добра.

Правильне застосування зазначеного методу дає можливість усім учасникам спілкування черпати радість від взаємного віддавання й отримання. На жаль, у суспільстві помилково утвердилася думка про можливість осуду тих людей, переконання яких відрізняються від традиційних. У такому випадку, на думку польського педагога А. Карти, попередити конфлікт може лише намагання порозумітися на рівні сердець.

Безперечно, «виховання від серця до серця» є одним із шляхів профілактики й подолання жорстокості, агресії, насилля. Проте це не єдиний метод впливу на вихованців у педагогіці, адже універсального методу виховання й навчання немає. Отже, завжди є актуальною реалізація індивідуального підходу як у педагогіці, так і в професійному й політичному житті.

Література:

1. Амонашвили Ш. Без сердца что поймем? / Шалва Амонашвили. – Москва: Изд. Дом Шалвы Амонашвили, 2004. – 64 с.
2. Видатні українські педагоги: Інформаційний довідник / Упор. Л. В. Калуська. – 2-е вид. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 224 с.
3. Корчак Я. Як любити дітей / Януш Корчак. – Київ: Видавництво «Радянська школа», 1976. – 160 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори в п'яти томах. – Т. 3. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 7–282.
5. Krata A. Porozumienie bez przemocy w szkole / Alicia Krata // Profilaktyka w szkole: Poradnik dla nauczycieli. – Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, 2005. – S. 65–83.